

Tsatsiki – vänner för alltid

Vem är ensamast i världen? Den frågan får Tsatsiki anledning att fundera över, när hans flickvän gör slut i samma veva som han blir osams med bästa kompiserna. Dessutom dör hans farfar. Av de nya erfarenheterna lär han sig hur livsviktigt det är med vänskap.

Åldersrekommendation:
Från årskurs 1

En filmhandledning av
Anna Magnusson Hedelius

Filmens handling

Tsatsiki är tio år och går i trean. En dag ställer hans fröken en fråga i klassen: "Vem av alla människor på jorden är den ensamaste?" Vile som stammar och är lite utanför gänget föreslår "den som inte har några vänner" och Tsatsiki får något tankfullt i blicken.

Själv har han både en bästis som heter Per Hammar och en flickvän som heter Maria. Morsan Tina som är rockmusiker, ställföreträdande pappan Göran och morfar är också personer som står honom nära.

När Tsatsiki en dag ska äta middag hos Maria föreslår Tinas basist Niklas att han ska ta med sig en blomma som en kärleksgest. Men när han kommer till flickvännen med en krukväxt i näven får han inte komma in. Marias föräldrar bråkar i bakgrunden och Maria meddelar att det är slut mellan dem för att hon inte tror på kärleken längre.

Tsatsiki berättar för morsan att Maria sagt att han inte kan kyssas, men morsan hävdar att känslorna är viktigare än tekniken. Tsatsiki är dock inte riktigt övertygad, så tillsammans med Per Hammar bjuder han in kompisarna Elin och Sara till kysstfest för att få chans att träna – allt för att Maria ska vilja bli ihop med honom igen.

Trots romantisk musik och godis blir festen ingen vidare framgång. Pojkarna har byggt varsitt kysstält för att få träna i fred, men Tsatsiki drar sig ur eftersom det inte känns rätt att kyssa Marias kompis Mona, som kommit dit istället för Sara. Tjejerna blir besvikna och går hem.

Mona skvallrar förstas för Maria

Det är bra att ha en klok morfar, Tsatsiki spelas av Samuel Haus, morfadern av Krister Henriksson.

om vad som har hänt och på en rast i skolan talar Maria om för alla klasskompisar hur barnslig och töntig Tsatsiki är. Tsatsiki hämnas genom att berätta att Maria är mörkrädd. Då yppar Maria något riktigt hemligt som Tsatsiki sagt till henne – nämligen att Per Hammar brukar kissa i sängen. Per Hammar blir ledsen för att hans bästis har svikit honom. Tsatsiki försöker be om förlåtelse men Per Hammar vill inte veta av sin forne vän. Plötsligt känner sig Tsatsiki helt ensam, utan vänner.

Göran har klagat på att Tina inte har tid att vara huslig, så en dag kokar Tina marmelad hemma. Marmeladen blir sur och Tina upprörd över att Göran försöker göra om henne till någon hon inte är. Mitt i allt ståhej avslöjar hon att hon är med barn.

Denna nyhet gör Tsatsiki än mer sorgsen. Ska den nya bebisen göra att morsan och Göran inte tycker lika mycket om honom längre? Morsan avfärdar hans oro. I hjärtat finns det förstas plats för flera att älska.

Morfar och Tsatsiki ska gå på museum. På väg dit åker de förbi Marias hus för att lämna ett pennskrin som hon har tappat. Även denna gång bråkar föräldrarna och Maria upprepar för Tsatsiki att hon inte tror på kärleken.

Göran försöker trösta Tsatsiki genom att ge honom ett av sina fiskespön och föreslår att de två ska stäl-

la upp i en fisketävling tillsammans. Han skojar och säger att Tsatsiki ju måste ha ett spö för att kunna lära den nye brodern att fiska. "Tänk om det blir en flicka då", svarar Tsatsiki, men Göran hoppas på en pojke för att slippa kalla barnet för Retzina, säger han.

Familjen ser verkligen fram emot Greklandsresan de ska göra tillsammans för att hälsa på Tsatsikis pappa och morfar. Men mitt i tomtebollockan kommer Niklas och berättar att han och Tina har fått kontrakt för en turné till Japan hela sommaren. Tina blir naturligtvis glad, men Tsatsiki inser att Greklandsresan då inte blir av och springer i affekt till sitt rum och packar upp sin väska. Tina överväger att hoppa av turnén, men morfar, som är på besök, berättar då om hur han en gång tackade nej till en folkparksturné, vilket han har ångrat i hela sitt liv. Tsatsiki hör morfars berättelse och säger till morsan att han tycker att hon ändå ska åka. "Morfar kan åka med mig". Och så blir det.

Det blir ett kärt återseende med pappan och farfadern i Grekland. Under en vandring i bergen visar farfar platsen där han mötte farmor. De var båda partisaner under kriget och kämpade för friheten tillsammans. "Kärlek och vänskap är samma sak. Utan kärlek ingen vänskap. Utan vänskap ingen kärlek", säger farfar.

För sin något äldre kusin Elena berättar Tsatsiki att Maria gjorde slut på grund av hans dåliga kyssteknik. Elena ger då Tsatsiki en lektion i kyssandets olika etapper. Men just när de ska komma till själva kyssen ser de en ambulans utanför familjens restaurang. Farfar har dött.

När Tsatsiki kommer hem till Sverige igen är det dags för fisketävlingen. Han söker upp Per Hammar som brutit benet under sommaren. Tsatsiki ber om förlåtelse och Per Hammar blir glad. Tsatsiki ger fiskepoët till sin kompis och tar med honom till fisketävlingen. De får ingen fisk, men de har fått tillbaka varandra.

Första skoldagen efter sommarlovet visar det sig att Marias föräldrar har skilt sig och Maria flyttat. Sent en kväll tar Tsatsiki med sig sin souvenirlampa från Grekland och åker hem till Maria. Morfar skjutsar. Tsatsiki visar Maria vad Elena har lärt honom om kyssning. Men de kommer inte riktigt till skott, eftersom Tsatsiki inte hunnit lära sig klart alltihop innan farfadern dog.

Det blir vinter och dags för Tina att föda barnet. Det är fullt på förlösningssavdelningarna i Stockholm, så de blir tvungna att åka mot Uppsala. Niklas kör och även Tsatsiki är med i bilen. Det är iskallt ute. På Västerbron tar plötsligt bensinen slut, så Tina tvingas föda i bilen. Tsatsiki och Niklas väntar utanför. "SYSTER" skriver Tina och Göran på den immiga bilrutan då barnet är fött, men Tsatsiki läser texten baklänges så att det nästan blir RETZINA.

I filmens slutscen är det sommar och Tina sitter på ett utefik med Retzina som har hunnit bli några månader. Tsatsiki, Per Hammar, Maria och Sara ska springa och köpa glass när Ville kommer förbi och säger till Tsatsiki att han har en söt syster. Nu får även Ville vara med och leka. Tsatsiki förstår att också han behöver en vän.

Att ha en vän

Tsatsiki är långt ifrån ensam. En handfull människor står honom riktigt nära. Mamma, Göran, morfar, Per Hammar och Maria, även om det med de båda sistnämnda blir fnurror på träden under filmens gång.

Vad kännetecknar då en vän? Med en vän kan man leka och skratta, fiska, spela fotboll eller göra något annat som man tycker är kul. Men det allra viktigaste med att ha en vän är nog trots allt att det finns någon som bryr sig om, någon som kan trösta, någon som värnar om att man mår bra.

Tsatsikis morfar är en person som

verkligen bryr sig om Tsatsiki. Han är en bra vän att prata med. Trots att han tillhör en annan generation kan han förstå barnets känslor och behov. Flera gånger talar de båda om vikten av att ha en kompis. "Utän en vän är man förloxad", säger morfadern.

Det är kanske också av samtalen med morfar som Tsatsiki lär sig förstå att en vän behövs som allra mest när livet inte är på topp. Under Greklandssemestern får han ett vykort från Sara, där hon berättar att Per Hammar har brutit benet. "Då kanske han behöver en vän", blir morfars direkta svar. Tsatsiki finns följaktligen vid Per Hammars sida då han kommer hem från Grekland. Han söker då också upp Maria, som känner sig ledsen efter föräldrarnas skilsmässa.

Även farfadern i Grekland kommer med kloka ord om vänskapen. "Utän kärlek ingen vänskap. Utän vänskap ingen kärlek", säger han apropå sitt förhållande med farmodern. Livslång kärlek handlar inte om att kyssas eller kanske ens vara förälskad, menar han.

Förmågan att förlåta är en viktig egenskap vännar emellan. Detta lär sig barnen i filmen av sina erfarenheter. Tsatsiki har verkligen burit sig illa åt mot Per Hammar eftersom han har skvallrat om dennes sängvätande. Det är inte konstigt att sängvätaren själv blir sur och ledsen. Men när han förstår att Tsatsiki verkligen ångrar sig kan han förlåta sin vän. Så pass storsint är vänskapen.

För att Maria och Tsatsiki ska bli vännar igen måste de dels kunna förlåta varandra för att de har skvallrat om varandras hemligheter. Men dem emellan handlar det också om förmågan att förstå varandra. Maria mår dåligt under föräldrarnas skilsmässa och det är inte så konstigt att hon tappar tron på kärleken när hon hör dem bråka. Tsatsiki tycks förstå att det egentligen inte är Marias känslor för honom som har svalnat, utan hennes allmäntillstånd som är dåligt. Således söker han upp henne igen för att ställa saker och ting till rätta. Detta trots att hon har sagt att hon inte vill veta av honom. En sådan handling kräver mod, men man måste kanske också vara modig för att ha en vän.

Även den stammande killen Ville är modig. I filmens början är han en ensam kille. Han söker gång på gång kontakt med de andra i klassen, men får inte vara med och leka. Men i slutet av filmen får han, på Tsatsikis initiativ, komma med i gänget. När Tsatsiki själv har fått känna på att vara ensam vill han inte fortsätta att utsätta Ville för samma sak.

★ Förståelse, förmåga att förlåta och tillit är viktiga egenskaper vännar emellan. Finns det fler saker som är betydelsefulla i en vänrelation?

★ "Kom du på vad kärlek var?", frågar Maria Tsatsiki när han kommer hem från Grekland. Gjorde han det? Vad kom han i så fall fram till? Kan eleverna hålla med om att det viktigaste i ett kärleksförhållande är vänskap?

★ Tsatsiki lär sig mycket om livet av sin morfar och farfar. Ibland kan det kännas skönt med en äldre och mer erfaren vän. Har någon av eleverna en äldre vän?

Att följa sina drömmar

Mamma Tina älskar sin son Tsatsiki och vill förstås vara en bra mamma, men hon har också sin karriär att tänka på. Hon arbetar i en bransch där det inte alltid är lätt att ta semester eller ledigt. Hon brinner för musiken och är naturligtvis glad när det börjar rulla på för bandet hon spelar i. När hon får erbjudandet om turnén till Japan hamnar hon inför ett svårt val – att åka till Grekland, vilket hon, Tsatsiki och Göran har sett fram emot så länge, eller tacka ja till turnén.

Det är mycket tack vare sin pappa hon kommer i väg på turnén. Han var själv en lovande musiker som ung, men gav upp sin dröm, vilket han har ångrat i hela sitt liv. Tsatsiki är också stor nog att förstå att det är viktigt för mamman med Japanturnén.

"Man måste följa sina drömmar och sitt samvete", säger morfar till Tsatsiki. Det lärde han sig genom egna misstag som ung och det tycks han vilja ta igen som gammal. När Sally – som vi förmödar är en kärlek från förr – ringer och frågar om de ska gå ut och dansa tillsammans tvekar han inte en sekund.

★ Gör Tina rätt som åker till Japan? Är det ett svek mot Tsatsiki att inte åka till Grekland? Har mamman och pappan rätt att tänka på sig själva ibland?

★ Hur yttrar sig morfars längtan efter sin förlorade dröm?

Mor ror, far är rar

Göran får en citronkaka på posten av sin mamma i Norrland. Hemma hos Tsatsiki äter de annars kakor från Ica, och Göran låter förstå att det skulle vara trevligt om Tina bakade någon gång. Han är trött på att äta hennes pastasallad vareviga dag och är på det hela taget en aning missnöjd över att hon jobbar så mycket att hon inte hin-

ner med familjen och hushållet.

Tina börjar koka marmelad, men när kokningen misslyckas protesterar hon högljutt mot Görans önskemål. Hon är inte hemmafru, liksom hans mamma, och hon bor inte i Norrland, utan i Stockholm och har ett viktigt jobb att sköta. Görän tycks så småningom inse att hon har rätt och bakar själv istället.

I relationen med Tsatsiki har Tina och Görän lite olika förhållningssätt. Tina kommer ofta in i hans rum för att prata och trösta när han är ledsen. Görän ser också att Tsatsiki behöver stöd, men i stället för samtal ger han honom något handfast – ett fiskespö – samt föreslår att de ska ställa upp i fisketävlingen tillsammans.

★ Är det självklart att det är mamman i familjen som ska laga mat och baka? Vem vänder man sig helst till med sina problem, mamman eller pappan?

Måla känslor på film

Tsatsiki – vänner för alltid bygger löst på böckerna om Tsatsiki (se kapitlet Bok och film nedan). Men i en film använder man andra medel för att berätta om känslor och tankar än i en bok, där vi kan läsa oss till vad personerna tänker. Filmkonsten har många hjälpmedel för att styra våra upplevelser av en historia. Bildvinkel, bildutsnitt, kamerarörelser och klipptechnik är några klassiska berättargrepp. Nedan följer några exempel på hur man i *Tsatsiki – vänner för alltid* använder filmiska berättargrepp för att förstärka våra känslor:

Musik till bilder är ett utmärkt hjälpmedel för att försätta tittaren i en viss stämning. Genom att ljudsätta samma bilder med olika musik kan en tittare få helt olika upplevelser av vad som sker i en film. I *Tsatsiki – vänner för alltid* används musiken som en stämningsskappare i flera scener – exempelvis i den där Tsatsiki dyker tillsammans med kusinen Elena. En dov jazzig trumpet ljuder och vi uppfattar stämningen som varm och lite romantisk.

Filmen använder sig genomgående av dämpad jazzmusik i sorgsna och drömska ögonblick. Popmusik från Tinns eget band ackompanjerar många glada tillfällen. I Grekland spelas glad grekisk folkmusik.

Slow motion – i dykscenen som beskrivs ovan används också slow motion eller ultrarapid, vilket ännu mer förstärker den drömska atmosfären. Samma filmiska grepp nyttjas i scenen då Tsatsiki sitter på en parkbänk och ser en mängd kärlekspar och vänner promenera förbi. Vi förstår att det i hans ögon verkar som himmelriket att ha en nära vän, när han

just för tillfället känner sig ensam och övergiven.

Softad lins – genom att filma genom ett filter uppnår man effekten att bilden får mjuka kontraster och blir lätt suddig. Även detta ger bilden en drömsk och romantisk ton. I scenen då Retzina föds används visserligen inget filter, men Görän och Tina filmas genom en immig bilruta, vilket får samma resultat. Den softade bilden gör att vi får en känsla av att det är något heligt med Retzinas födsel.

En film blir oftast mest spännande att se om tittaren inte får direkta svar på alla frågor utan får tänka lite själv. I *Tsatsiki – vänner för alltid* får vi till exempel aldrig veta vem Sally är – kvinnan som morfar har varit på museum med. Vi anar ändå att det är någon han en gång har varit förälskad i. I scenen där Tsatsiki överlämnar den grekiska lampan till Maria ringer samtidigt Sally till morfadern, som står och väntar på gatan. Samtidigt som den röda lampan fänds i Marias rum tackar morfadern ja till Sallys förfrågan om att gå ut och dansa. Därefter börjar han dansa stilla för sig själv med en imaginär partner.

★ Genom att se det röda skenet i Marias fönster kan vi indirekt förstå vad som händer mellan Maria och Tsatsiki. Diskutera.

★ Har eleverna lagt märke till scener där filmiska grepp används för att förmedla Tsatsikis eller någon av de andra rollkaraktärernas känslor och tankar?

★ Flera av eleverna har säkert läst de populära böckerna om Tsatsiki. Diskutera skillnaden mellan att läsa en bok och se en film. Stämmer de fantasier de har kring gestalterna i boken överens med det sätt på vilket de får liv i filmen?

Bok och film

Tsatsiki – vänner för alltid är baserad på böckerna i serien Tsatsiki av Moni Nilsson-Brännström. Filmen berättar dock en helt egen historia. Handlingen i filmen är inspirerad av böckerna men helt fristående.

Filmen är dessutom en fristående fortsättning på filmen *Tsatsiki, morsan och polisen* som gick upp på bio 1999. Pojken Tsatsiki spelas fortfarande av Samuel Haus, liksom att Per Hammar spelas av Sam Hessel. Många av filmens övriga skådespelare är däremot utbytta, till

Tsatsikis mamma slits mellan rollen som mor och bandmedlem, i rollerna Sara Sommerfeld och Samuel Haus.

exempel de som spelar Tina, Görän och basisten Niklas.

Böckerna om Tsatsiki

Moni Nilsson-Brännström har på Natur och kultur givit ut böckerna:
Tsatsiki och morsan, 1995
Tsatsiki och farsan, 1996
Bara Tsatsiki, 1997
Tsatsiki och kärleken, 1999
Tsatsiki och Retzina, 2001

PRODUKTIONSUPPGIFTER

Sverige 2001

Manus: Eddie Thomas Petersen, fritt efter böckerna om Tsatsiki av Moni Nilsson-Brännström

Regi: Eddie Thomas Petersen

Foto: Svein Krøvel

Klippning: Leif Axel Kjeldsen

Scenografi: Jack von Domburg

Musik: Anders Melander

I ROLLERNA

Tsatsiki – Samuel Haus

Tina – Sara Sommerfeld

Morfar – Krister Henriksson

Per Hammar – Sam Hessel

Maria – Isa Engström

Görän – Eric Ericson

Niklas – Joakim Nätterqvist

Pappa Yannis – George Nakas

TEKNISKA UPPGIFTER

Speltid: 84 min

Format: 1:1,66

Ljud: Dolby SRD

Censur: Barntillåten

Svensk premiär: 25.12.2001

DISTRIBUTION

Columbia TriStar, Box 9501, 102 74

Stockholm Tel 08-555 790 00, fax 08-555 790 50